

Свято будучини.

Серед невмиomboї напруженої атмосфери люнає цього року Христове слово любови та братерства. Серед назвичайно тяжкої задухи пронесуться значимі різдвяні заклики до „на землі мира, в чоловічій благоволенія“.

Найкращі штики, стоять одна проти одної армії на Балканському півострові, готові знов кинути в „лодиноу брата“, щоб нищити його, як найтяжчого ворога. Не краще і скрізь на світі. Вся Європа обернулася немов у величезний пороховий лох, що тільки чекає іскри на підпал. Обозрені армії тільки гасла докладають, щоб заллати братам кровью землю. Вигуки воєнного націоналізму лунають скрізь і за найвищу мудрість уважають люде заходи на знищення тієї чи іншої частки людського роду. Темно і побила нас... Ніхто не знає, що „день грядущий намір готувать“.

От серед такої темряви та задухи пронесуться заклики до всеюдської згоди та хваля тому, хто ту згоду прикладом свого життя одягнув був у жині форми. Двадцять віків лунають уже ті заклики, але не входять у життя і серце більшости людей далеко одстоїть од них, хочомо дихає до високого зарвоуту Христового. Свято згоди і тепер ще, як і тисячоліття тому, лишається святою невадкою будучини, про яку тільки мріяти може змучена людяність наших часів.

Побажасмо ж, щоб людяність всеїшла невмиomboю ходою до тієї ясної будучини, щоб хоч на короткі хвилини спочивала від тих тяжких димар, що павають навкрузи. Нехай хоч гарний, припадним сном сниться во на про „на землі мир, в чоловічій благоволенія“, нехай хоч мріє про нове життя. З мрії та снів парождаються бо думки, з думок слова, а од слів і до діла вже ближче—ближче до того майбутнього свята, коли кинуть зне нависть та ворожача перед могочим сайвом всеюднього братерства та згоди.

Сталеві обручі.

„В німецькій кнізі чесний Йоган підчас страшного ліхоліття й мукі скупав собі груди трьома сталевими обручами, щоб серце не тріснуло з болю. Описав, коли Йоган знов добув собі щастя, сталеві обручі сами тріснули і опадали. Пригноблена нація теж, як і чесний отой Йоган, сковує себе обручами—оборонним націоналізмом. Обручі ці ніколи муляють груди, та-ж і чесному Йоганові не з медом було. І то дуже нагаска воєнничий націоналізм, то міцніше сталь на „обручах“. „Обручі“ сами опадають, коли надійдуть нормальні обставини“.

Таким прегарним порівнянням кінчає відомий російський публіцист, д Діонео, свою статтю про Ірландію в ХІ кнізі „Русского Богатства“. Це порівняння влучно приходить і до кожної взагалі нації з тих, що мали нещастя зробитися ковалдом для націоналістичного молота. Націоналізм воєнничий раз-у-раз викликає й відпорну проти себе силу, той оборонний націоналізм, який не схильється покійно перед насильям дужчого, але ставить проти його свої цілком певні завдання й уперто за них держиться, сидюмо їде проти воєи. І що дужчий гніт, то зростає все й відорна сила оборонного націоналізму. Кінць-кінцем, завважає д Діонео,—„хоча оборонний націоналізм має в руках самі пасивні засоби до боротьби, проте він без краю дужчий од націоналізму воєнничого, що може, й „на законномь основанні“, братися до найстрашніших злочинств, які тільки знає людяність“. Історія ірландського народу з її залаттям кривлею та сльозами сторіаками дає найкращий тому доказ, дає той „предметний урток“, якого так треба за наших часів,—часів паування по світу жхого, отидного націоналізму воєнничого.

Англії звоували вперше Ірландію року 1172 і зарав-же розпочали політику воєнничого націоналізму, заробовнивши англійським колоністам ближче сходиться з абригенами, переймаючи од них звичай та мову, брати шлюб з ірландцями, то-що. Заколом року 1367 кожного англійця, що заговорив б ірландською мовою, одгас по ірландською, або одружася з ірландкою — тротавано аж зрадника і карано на смерть. Сам-ж же ірландці згадана політика поставала по за межами всякого закону,—напр., душоубство над ірландцем і за злочинство не вважалося й не піддавало карі. Наїть у самій Англії англійці міг безбор вно напустувати життя або добро ірландця. Але не вважалося на такі во істану драконовські закони, ірландська культура такі перемогла. Ірландські звичай і погляди, а надто що до земельної справи, жили далі і завювали були самих навіть переможців; англійські колоністи не забаром заговорили ірландською мовою, в житті керували всим ірландськй ж закоми, хоча вони й не мали ніби то юридичної сили. Націоналізм воєнничий видимо подає перед оборонним.

Тоді почалося нове звоування Ірландії. Рок 1495 прийшло велике військо, винишло ірландський парламент, одібрало землю, одно слово—чинило „дикі діла на диких ірландців“, мовляв словами Бекона. Воєнничий націоналізм, безощедний, невблагачий, вдарило знову на ірландців, базуючи з корінням виривати не тільки всю культуру подоланч, але саму навіть пахять про коліаще минуле. Та проти його поветає ще раз і на

ціоналізм оборонний і знову розпочала довга, затяжна кривава боротьба. Вона виявлялася у всякому починаючи з поверхової культури й кінчаючи з питань чести і совісти. Уся, напр., північна Європа пристала до реформційного руху, उस вибухлася-від егиді папського престола. Сама Ірландія лишилася за Раіом—одино з безмежної знаєности до англіїти, що сіломиць-наидиди йт свою віру. Протестанство в Ірландії було віроку знаєности ворога, озакому англійської культури—ї цього досить, щоб ірландці всіма силами вцепилися за католицтво. Це, само собою, вело новітиски вже на релігійному ґрунті. Дійшло до того, що англійці вважали до „магоме танського звоування“ Ірландії. Одні тільки ватажок англійський квалієв, що за ті рік воу вишиць 36.000 „воробинчик“. Отгем і мечем зазирали переможці країну, річками крові заливали її. Заводячи протестанство, вони просто винищували з корінням ірландську расу, забігаючи собі, звісно, всю землю побитих і загнаних ірландців. Рок 1652 загинула половина всієї ірландської людяности. Навіть англійська революція не дала ніякої снвас зеленого Ерина,—навапак: Кромвель ще а більшом заваятій й лютистю звисав викорчовувати „папизм“ кровью ірландського народу. Просто за чудо якесь можна вважати, що раса, яку нищено мечем, огнем і голодом, не перевелася до останньої людини.

А вона така не перевелася, хоча безупинне протиком довгих віків „кроводускання“ страшенно й знесило й вислажило. Оборонний націоналізм лагочу страшний рави на народному організмі, любов до своєї культури давала силу на одсіє. На сторони національної справи в Ірландії стали католицькі священики та народні вчителі, кола на них англійці подволяли, як на воєнк та лисиль, вилволювали немов дикий звівр по дісах та по чертах, мучили й катували на смерть. І знову почала ірландська культура перемагати, знов завойовники нарикувати та волювати, що нащадки англійських колоністів жадного слова не вміють по-англійському. Не помогли англійці ті утиски, ні люти закони. В кінці ХVІІ віку довелося завойовувати Ірландію ще раз і на-ново спробувати силу націоналістичної політики на ірландському народі.

Обмеження ірландців заведено у всіх сферах життя. Ірландці не мали права брати участі у місцевому самоврядуванні і взагалі не могли займати ніяких псоват громадських та урядових. Право торгувати—обмежено, держати землю—теж. Ірландець не мав права купувати землю; йому заборолено держати коня, що коштував над 5 фунтів, заборолено, навіть без „норм“, давати дітям освіту в середніх та вищих школах. Кожен ступінь ірландія окопано глибокими ровами лютих законів, скрізь він повинен був почувати, що належить до парів, нижчої безправної раси. Темнота й деморалізація закоринялася глибоко, як наслідок такої політики. Во, як справедливо завважає д Діонео, „воєнничий націоналізм, одбіраючи у пригнобленого народу елементарне право людьське, псує не тільки тих, хто ту воєнничу політику провадять, але й тих, хто на неї тільки з боку дивляться. Навіть дивитися на безправність—і то дурно не минає, виявляючи моральне аневестею“. І не забаром самі англійці почули.

Я не буду переказувати всіх перцептій боротьби між націоналізмом воєнничим та оборонним на території Ірландії, одсилаючи читачів за тим до праці д Діонео. Скажу тільки, що в довгому без краю реестрі утисків, на які тільки зваякувалася коли-небудь людяність, не було, здається, жадного, якого б не випробували англійці на ірландцях. Під догляд узятю цілу націю, обмежено в громадських і політичних правах, викинують з шкіль, заборолено певні професії, заборолено переходити з місця на місце, говорити ріdkою мовою, врівувати по своєму, уживати своїх найменнів та привічій т. н., і т. н. без кінця і краю. І чого ж досягли гнобителі!

Вони тільки зруйнували економічну цілу країну і вихохали серед ірландців цілу безмежну до себе знаєність, що революційні заходи в Ірландії ніколи не згасали і завжди тем, мов у казані, клекотіло. Оборонний націоналізм вплив такую величезну силу відпорну, на яку не знаходять більше способу націоналізм воєнничий. І от, на наших очах, воєнничий націоналізм признає, що не сила його боротися більше, й їде на згоду. Повна автономія Ірландії, з ірландським парламентом на чолі—це питання коли не сьогоднішнього, то вже напевне завтрашнього дня. І ніхто тепер в Англії не протестує вже проти того, опріче невеличкої хіба жменьки людей, що живилася на пригнобленні Ірландії мов купа черви на гнилизні.

Така подія чекає воєнничий націоналізм повсюди, бо скрізь і завжди викликає він проти себе оборонний націоналізм, що тим більшу злобунас силу, що більший гніт налягає на пригноблену націю. „Сталеві обручі“ заковує себе вона перед ворожим нападом, неполадану міць духа викоче в собі й гартується в боротьбі на непереможну силу. І кінць-кінцем мусть згинуть обмеження, власти заборони, припиняться орґії воєнничого „зоологичного“, мовляли наші дороселі „патріоти“, націоналізму.

І тоді сами собою опадають обручі

оборонного націоналізму, що ними скупала себе власною рукою пригноблена нація.

Сергій Ефремов

Святочний подарунок журналістам.

По стародавньому християнському звичаю ми на кожне велике свято даруємо що-небудь своїм кривним і близьким. Цього звичаю свято додержується і всі світові уряди, публікуючи черед кожним великим святом які-небудь нові закони з „сюрпризами“ для того чи іншого круга своїх підданців.

У Росії свят так багато, а уряд такий щедрий, що навіть приблизно не можна перелічити всіх подарунків, котрими нас ошасливлено хоча б за останні роки. Досі, однак, в поліді святочних подарунків помічалося певна диспропорція. Одні гурт російських підданців систематично обліявся—гурт журналістів. Святочні подарунки їм доставали селяне, робітники тільки не журналісти. Правда, й часто штрафували за святочні передовиці й „маленькі фелетони“—але це було щось знаunto буденне й ніскільки не причинялось до піднесення духа журналістів.

Аж тепер російських журналістів ошасливлено оправним, небуденним подарунком. Цей подарунок у повній мірі піднесе дух журналістів і надогом зостанеться в їх памяті.

Що ж то за подарунок? Називається він „законом про обовязкове переоридання всіх засуджених до тюрми в арештанську одєжу“. Для журналістів же він являється подарунком через те, що досі в арештанську одєжу одгали тільки карних („уголовних“) злочинців—злочинів, розбикан, насильників,—політиків ж і літературні „злочинці“ сиділи в своїй одєжі. А тепер, після ухваленого ними діями Державною Радою закону, переоридання в арештанську одєжу стає „загальним, рівним, безосереднім і явним“, як для злочинів і розбикан, так і для засуджених редакторів і журналістів.

Столичну пресу новий закон обурив. Навіть спокійне „Новое Время“ виступило з палкою філіалкою проти нього. „Закон цей,—пише газета,—направлений переважно проти журналістів, засуджених по 229-й статті, але найва мотівировка закону, що ним буде полекшено дотляд, щоб арештанте не тікали: журналісти легко можуть утекти до суда. Арештанська одєжа внімає душоуба, згодя й неосередного редактора. Новий закон—тільки дрібязкове й низьке мучительство“.

Очевидно, що столична преса не зрозуміла суті нового закону: це не просто закон, а святочний подарунок. На дарунки ж не прийнято ображати себе, коли вони й не зовсім до виподби. На те істнує й спеціальна російська приказка: „дарованому коневі в зуби не заглядать“.

Між иншим, не можна не зазначити того поступового значіння, яке має новий закон. Колиш, як відомо, великий російський сатирик Шефрін-Салтиков мріяв про те, щоб письменників у нас зрівняли з татими.

Новий закон і с першим кроком до такого урівняння. Правда, можна було б почати не з одєжи, а чогось іншого. От, напр., таті й досі не знають адміністративних штрафів і суду чиновників, підлягаючи тільки судово присяжним, а ми, журналісти, ніяк не можемо зрівнятися з ними. Але це вже річ другорядна, з чого почати: ми б почали з підсудности, а Державна Рада почала з одєжи. Важно тільки зробити перший крок, а там, може, й в чім-небудь иншим нас зрівняють з татими.

Словом, не можна не дякувати Державній Раді за цей святочний подарунок Нарешті, й про нас таки згадали!

Nov.

Закордонна преса про австрійську політику на Балканах.

В т. 608 бенгійського часопису „La Meuse“ з дня 24 (11) грудня під заголовком „Одма небажити“ уміще по статтю про австрійську політику відносно Балканського заврюжжя. Стаття дуже цікава, бо автор „Bettina“ тода коротенький, але дуже дотепний огляд національних стосунків народів яв в межах державности, так і то за теми межами. Подаємо у статтю в переказі.

„Чи спотеріаємо ми небажитість австрійської дипломатії? Часопис Балканського півострова одні обурюються, другі насміхаються над нею. Мені знається, що можна також і дивуватися.“

Випиується в балканській справі, кола вся Європа ними займається—не просто йти заглядують одєюку. Але робити це в серйозним наміром шукати овари з цими олавянами, яких ми вже раз дідурали, в той момент, коли боротьба національна така сильна і така небезпечна—чи не єсть це фактом, що компромтує і навіть загрожую іезуванню Габсбургської династії, яка й так вже немоща? Чи не єсть це небажитістю?

Можна подумати, коли того хочеться, що відеський кабинет є одучелений почуттям людяности відносно Албанії, і через те він поветає проти того, щоб якась смужка Ал-